HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הא דמסיק ביה כשיעור ארעא ושבחא הא דלא מסיק ביה אלא כשיעור ארעא אמר ליה (א)הניחא למאן דאמר אי אית ליה זוזי ללוקח לא מצי מסלק ליה לבעל חוב שפיר אלא למ"ד אי אית ליה זוזי ללוקח [א]מצי מסלק ליה לבעל חוב לימא ליה אי הוו לי זוזי הוה מסלקינא לך מכוליה ארעא השתא הב לי גריוא דארעא שיעור שבחאי אמר ליה הכא במאי עסקינן [ב]כגון דשויה ניהליה אפותיקי (ב)דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזה: אמר רבא [ג]גזל והשביח ומכר וגזל והשביח והוריש מה שהשביח מכר מה שהשביח הוריש: בעי רבא השביח לוקח מהו בתר דבעיא [ד]הדר פשטה מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו: בעי רבא השביח עובד כוכבים מהו א"ל רב אחא מדפתי לרבינא [ה]תקנתא לעובד כוכבים ניקו ונעבוד אמר ליה לא צריכא כגון דזבניה לישראל סוף הבא מחמת עובד כוכבים הרי הוא כעובד כוכבים לא צריכא כגון דגזל ישראל וזבנה ניהליה והשביחה עובד כוכבים והדר עובד כוכבים וזבנה לישראל מאי מי אמרינן כיון דמעיקרא ישראל והדר ישראל עבדי רבנן תקנתא או דלמא כיון דאיכא עובד כוכבים באמצע לא עבדו ליה רבנן תקנתא [ו]תיקו: אמר רב פפא [ז]האי מאן דגזל דיקלא מחבריה וקטליה אע"ג דשדיא מארעא לארעא דידיה לא קני מאי טעמא מעיקרא דיקלא מיקרי והשתא נמי דיקלא מיקרי [ח]דיקלא ועביד (ג)גובי לא קני השתא מיהת גובי דדיקלא מיקרי [ט]גובי ועבדינהו כשורי קני כשורי [י]רברבי ועבדינהו כשורי זוטרי לא קני [כ]עבדינהו קצוצייתא קני אמר רבא [ל]האי מאן דגזל לוליבא ועבדינהו הוצי קני דמעיקרא לוליבא מיקרי והשתא הוצי ועבדינהו חופיא קני מעיקרא הוצי והשתא חופיא ועבדיה שרשורא לא קני מאי טעמא דהדר סתר ליה והוי חופיא (ד)בעי רב פפא נחלקה התיומת מהו תא שמע דאמר רבי מתון אמר רבי יהושע בן לוי ניטלה התיומת פסול מאי

לא יהא לך פרעון אלא מזה. ואי נמי הוו ליה זוזי ללוקח לא מצי מסלק ליה: **מה שהשביח מכר.** ושקיל לוקח מחצה או שליש או רביע וכן יורש. אי נמי כוליה שבחא כמתניתין מפני תקנת השבים כדאמרן לעיל בשמעתא קמייתא [לד:]: **כל זכות שתבא לידו.** וכי היכי דגזלן אי אשבח הוה שקיל מחצה או שליש או רביע הכי נמי כי אשבח לוקח שקיל מחצה או שליש או רביע ואליבא דר"ש: **וקטליה.** קצצו: **לא קני.** לשלומי דמי אלא יהיב ליה דיקלא גופיה דליכא שנוי השם למקנייה: **גובי.** בלע"ז טרינקיי"ש: **קלוייתא.** קרשים: **הוצי.** שנתקן עלה עלה מן השדרה: **חופיא.** אשקוב"א שבו מכבדים את הבית וחולק כל הוצא לשנים דתו לא הדרא: **שרשרא.** חבל: (ה)**התיומת.** כף תומר האמצעי העליון תיומת היא: מאי

הא דמסיק ביה שיעור ארעא ושבחא. פירוש הא דקאמר שמואל ב"ח גובה את השבח דכיון דמסיק ביה שיעור ארעא ושבחא גובה את השבח בחנם מן הלקוחות ונראה דגם מיתמי גבי ב"ח השבח בחנם ואין נותן דמים כמו מן הלקוחות ואע"ג דאין להם על מי לחזור והוי כמו מתנה דלא גבי מינה ב"ח שבחא כדמשמע בפ"ק דב"מ (דף טו. ושם ד"ה ב"ח) דדוקא מלקוחות גובה לפי שכתב לו מוכר ללוקח אנא איקום ואשפי ואדכי ואמריק זביני אלין אינון ועמליהון ושבחיהון אבל מתנה דלא כתב ליה הכי ואין לו על מי לחזור לא מכל מקום גובה מן היתומים משום דכרעיה דאבוהון נינהו כדמוכח בפרק יש בכור (בכורות דף נב.) דתנן אין הבכור נוטל בראוי ולא בשבח ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותיהם ופריך בגמרא והאמר שמואל ב"ח גובה את השבח ומשני מקולי כתובה שנו כאן ומזונות בנות נמי תנאי כתובה ככתובה דמי והתם משבח יתומים איירי דאי משבח לקוחות א"כ מאי איריא דלא טרפי בנות משבח והא מגוף הקרקע נמי לא טרפי דאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים אלא בשבח יתומים איירי ודוקא כתובת אשה ומזונות דקילי לא גבי משבח אבל שאר ב"ח גבי ובקונטרס פירש התם מזון הבנות כגון נשא אשה ופסק לזון בתה ה' שנים ולפירושו אין ראיה דמאי איירי שפיר בשבח לקוחות אבל לא נהירא דא"כ ה"ל למיתני ולא בת אשתו למזונות ועוד דלא שייך בהו תנאי כתובה והא דאמר בהמקבל (ב"מ דף קי.) יתומים אומרים אנו השבחנו ואין השבח שלך משמע דלא גבי משבח יתומים התם איירי בעשה אפותיקי ואמרי אנו השבחנו ותן לנו יציאה כדין היורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות וכן מוקי לה במסקנא בעשאו אפותיקי וגם בתחילה משמע דמיירי בעשאו אפותיקי דקאמר על היתומים להביא ראיה מ"ט ארעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגביא דמיא ואי לא מיירי דשויה אפותיקי אמאי הויא בחזקת ב"ח ויתמי נייתו ראיה אדרבה ארעא בחזקת יתמי קיימא דאי בעי מסלקי ליה בזוזי ועל ב"ח להביא ראיה אלא ודאי בעשאוהו אפותיקי איירי וגרע כחו של בעל חוב טפי במה שעשה לו הלוה אפותיקי דהויא כאחת משדותיו דמשלם יציאה נמי שמשביח ואילו לא עשאו אפותיקי היה גובה הכל מן היתומים בלא פריעת יציאה כמו מלקוחות כדפירשתי והשתא מצינו למימר דבלקוחות נמי אם עשאה אפותיקי יש לו לשלם ללוקח היציאה אפי' מסיק ביה שיעור ארעא ושבחא ולמסקנא דמוקי לה הכא בעשאה אפותיקי לא נחלק עוד בין מסיק ביה שיעור ארעא ולא מסיק ובטל במסקנא אותו חילוק דכיון שעשאו אפותיקי משלם יציאה אע"ג דמסיק שיעור ארעא ושבחא ומיהו יש לחלק דבלקוחות כיון שיש להם על מי לחזור היכא דמסיק שיעור ארעא ושבחא אינו פורע יציאה אפי' עשאה אפותיקי דמשום דעשה אפותיקי לא יגרע כח ב"ח בכך כיון שיש ללוקח על מי לחזור דדוחק לומר דבמסקנא דמוקי לה בעשאה אפותיקי לא צריך למה שהיה מחלק בין מסיק ביה שיעור ארעא ללא מסיק שהרי כל אלו דברי רב אשי שהיה משיב לרבינא דבכל הספרים כתוב אמר ליה הא דמסיק ביה שיעור ארעא כו' א"ל הכא במאי עסקינן דשויה ניהליה אפותיקי ואין דומה שהיה חוזר מדבריו הראשונים ומיהו אור"י לפי הספרים שכתוב בהן אמר ליה כאן בשבח המגיע לכתפים כאן כו' אותו תירוץ ודאי לא קאי ומיהו ברוב הספרים גרסינן וכי תימא כאן בשבח המגיע לכתפים כו': **הניחא** למאן דאמר כו'. פלוגתא היא בפרק מי שהיה נשוי (כתובות דף נא: ושם) גבי ההוא גברא דהוו מסקי ביה אלפא זוזי ומאן דאית ליה דלא מצי מסלק ליה היינו רמי בר חמא דסבר התם למימר דהיינו מתניתין: **כל** זכות שתבא לידו. [א] אע"ג דבפ"ק דב"מ (דף טו: ושם) משמע דאפי' לרב דאמר יש לו שבח בשלא הכיר בה שאינו שלו ולקחה היינו מגזלן אבל נגזל לא יהיב שבח היינו בקרקע שאין נגזלת דגזלן גופיה לית ליה שבח אבל הכא במטלטלין שיש שבח לגזלן מפני תקנת השבים גם ללוקח ממנו יש לו: **דגזל** דיקלא וקטליה. אע"ג דגזל בהמה וקטלה קני התם הוי שינוי דמיכרך טפי: **נחלקה** התיומת כו'. מצא ר"י בתשובת הגאונים (א) ניטלה התיומת אותו הוצא העליון בראש הלולב שאין הוצא למעלה הימנה והוא כשני הוצין דבוקין זה בזה ונקראין תיומת וכן משמע מתוך ה"ג שרוצים לפרש כן ולדבריהם לא ימצא לנו לולב כשר כי בטורח נמצאין אותן שיש להם תיומת כזה אפי' אחד בה' מאות ויש לומר שאף לדבריהם אין פסול אלא שהיה מתחילה כענין זה ונחלק שנשתנה מברייתו ובקונטרס פירש נחלקה תיומת שני עלים עליונים אמצעיים שגם כלה השדרה נחלקה זה מזה ונסדקה השדרה עד העלין של מטה מהן ומתוך פירושו משמע שנסדק השדרה כל כך שנראה העלין העליונים חלוקין ומפוזרין זה מזה ועוד אור"י דיש מפרשים שכל עלי הלולב כפולין כל אחד לשנים ויש בראש הלולב בסוף השדרה ב' עלין יוצאין ממנה שכל אחד כפול לשנים כשאר עלי הלולב ואותם שנים עלין היוצאין מראש השדרה נקראין תיומת והנהו בעי נחלקה התיומת מהו אם נחלקו זה מזה דהיינו קלת מן השדרה ומיהו אין רוב הלולבין נמצאין כענין זה ומכל מקום יש לומר דבעי דאי משתכח כה"ג תיומת ונחלקה מהו: **ניטלה** התיומת פסול. נראה לר"י דהא דאמר נקטם ראשו פסול היינו שנקטמו הרבה מן העלין תדע דאין לך נקטם יותר מבנטילת התיומת ומשמע דוקא ניטלה אבל נקטם כשר ועוד אר"י דמאי למימר דניטלה אצטריכא ליה דס"ד דהוי הדר טפי כשניטלה כולה יותר מנקטם:

עין משפט נר מצוה

כו א ב מיי' פכ"א מהלכות מלוה ולוה הל' ז סמג עשין צ טוש"ע ח"מ סימן קטו סעיף ב:

כז ג ד מיי' פ"ב מהל' גזילה הלכה ד ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן שסב סעיף ד:

כח ה מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ה:

כט ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' ו:

ל ז ח ט מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שם סעיף ח:

לא י כ מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף ט:

לב ל מיי' שם טוש"ע שם סעי' י:

רבינו חננאל

הב לי גריוא דארעא. פי' גרויא מידה. אמר רבא גזל והשביח ומכר, גזל והשביח והוריש מה שהשביח מכר ומה שהשביח הוריש. רבי' חננאל זצו"ל ורוב המפרשים פירשו הא דרבא שגזל קרקע והשביחה. דיקלא ופסקיה בגובי גובי נמי לא קני, מ"ט השתא נמי גובי דדיקלא מיקרו. פי' חתיכות. עבדינהו קצוצייתא קני. פי' שעושין ממנו צינור. אמר רבא האי מאן דגזל לוליבא ועבדא הוצי קני, מ"ט דמעיקרא לוליבא והשתא הוצי. הוצי ועבדינהו הפיא קני, מעיקרא הוצי והשתא הפיא. הפיא ועבדינהו שישורא לא קני, מאי טעמא דהדר סתר ליה והוי אפיא. והוא כעין שביירה מעין פרצה. נפרדו עליו כשר, שנתפרדו בהוצין. פי' אחר גזל לולביא ועבדיה הוצי שנטל עליו עלה עלה בלבד, גזל הוצי ועבדיה הפיא, שחילק את העלין וקרען ועשאן לטאט הבית. שישורא חבל קטן.

מסורת הש"ס

א) [ב"מ טו: קי: ע"ש ועיין תוספות ב"מ נה. ד"ה הניחא], ב) [ב"מ סו:], ג) פי' חוליות, ד) סוכה לב., ה) אבל בסוכה פי' רש"י פירוש אחר,

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה נחלקה וכו' בתשובות הגאונים נחלקה התיומת:

הגהות הגר"א

[א] תוד"ה כל כו' אע"ג כו'. נ"ב ורי"ף תירץ דשם בשבחא דממילא וכאן מחמת הוצאה ועי' (אולי צ"ל ומתורץ) בזה קושית המ"מ על הרמב"ם מגמ' דכאן וכן הביא דס"פ המפקיד (ועי' בהגר"א ריש סי' שנ"ד):

לעזי רש"י

טרינקיי"ש [טרונקי"ש]. גזרי-עץ, בולי-עץ.

אישקוב"א. מטאטא.

מוסף רש"י

הניחא למאן דאמר. פלוגתא היא בכתובות (נא:), אי אית ליה זוזי ללוקח. לפרוע החוב, לא מצי מסלק ליה לבעל חוב. מן ארעא, דבעל חוב קדים, שפיר. דמאי למימר דהיכא דיש קרקע מותר על החוב עם השבח, מסלק ליה ללוקח בזוזי על כרחו דלוקח ולא מצי אמר לוקח הב לי מן ארעא שיעור שבחי, דאמר כוליה דידי ואת ירדת בה שלא ברשות (ב"מ טו:) דארעא מעיקרא דידיה הואי והוא דנחת לה שלא ברשות שקל שבחא בזוזי ולא בארעא הואיל והוה מסיק ביה שיעור ארעא כולה (שם קי:). כגון דשויה ניהליה. לוה לבעל חוב, אפותיקי. להא ארעא והכל מודים בזו דאי הוה ליה זוזי ללוקח לא הוה מצי מסלק ליה (שם טו:). נחלקה התיומת. שני עלין עליונים אמצעים שגם השדרה כלה נחלקו זה מזה ונסדקה השדרה עד העלין שלמטה מהם. תיומת, לפי שמדובקין כתאומים (סוכה לב.).